

Broj: 01-20/26
Podgorica, 21.04.2026. godine
DG/MK

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, u skladu sa odredbom člana 41 stav 1 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Sl. list CG", br. 42/11 i 32/14) nakon završenog postupka pokrenutog po pritužbi donosi

MIŠLJENJE

I UVOD

1. Instituciji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore obratila se advokatica XX, u svojstvu branioca po službenoj dužnosti maloljetnika XX, i podnijela pritužbu u kojoj je ukazala na moguće povrede prava maloljetnika u vezi sa njegovim lišenjem slobode i smještajem u psihijatrijsku ustanovu.

U pritužbi je, između ostalog, navedeno da je maloljetnik XX faktički lišen slobode i smješten u psihijatrijsku ustanovu bez postojanja sudske odluke o lišenju slobode ili odluke o njegovom smještaju u zdravstvenu ustanovu. Dalje je istaknuto da je maloljetnik u optužnom aktu označen kao lice u bjekstvu, iako se u relevantnom periodu nalazio u psihijatrijskoj ustanovi sa ograničenjem slobode kretanja.

Podnositeljka pritužbe je navela i da Osnovni sud u Podgorici ne raspolaže zvaničnim obavještenjem zdravstvene ustanove o pravnom osnovu i datumu smještaja maloljetnika, niti o njegovom zdravstvenom i psihičkom stanju. Takođe je ukazano na postojanje saznanja o pokušaju suicida maloljetnika tokom njegovog boravka u psihijatrijskoj ustanovi, što dodatno ukazuje na potrebu hitne i sveobuhvatne zaštite njegovih prava i najboljeg interesa.

Nakon podnošenja pritužbe, braniteljka po službenoj dužnosti maloljetnog XX je dana 18.03.2026. godine dostavila i urgenciju Zaštitniku, ukazujući na dodatno pogoršanje položaja maloljetnika. U urgenciji je navedeno da se maloljetnik u međuvremenu nalazi u pritvoru po drugom predmetu, u uslovima koji ne zadovoljavaju osnovne standarde postupanja, uključujući nedostatak adekvatne odjeće, obuće i sredstava za ličnu higijenu. Posebno je istaknuto da se radi o maloljetniku bez adekvatne roditeljske zaštite, koji je u potpunosti prepušten brizi države.

Dalje je ukazano da je maloljetnik tokom boravka u pritvoru pokušao samopovređivanje, te da i dalje prima terapiju, pri čemu postoji realan rizik od ponavljanja takvog ponašanja. Takođe je ukazano da pritvorsko okruženje nije prilagođeno njegovom uzrastu i psihičkom stanju, kao i na navode o neadekvatnom tretmanu kojem je bio izložen. U tom smislu, podnositeljka je izrazila zabrinutost da dalji boravak maloljetnika u takvim uslovima može predstavljati nečovječno i ponižavajuće postupanje, te ozbiljno ugroziti njegovo zdravlje i život, predlažući hitno preduzimanje mjera od strane nadležnih organa.

II POSTUPANJE ZAŠTITNIKA

2. Povodom navoda iz pritužbe advokatice XX, branioca po službenoj dužnosti maloljetnika X X, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore je, saglasno odredbama člana 35 Zakona o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore („Službeni list Crne Gore“, br. 42/11 i 32/14), pokrenuo ispitni postupak radi utvrđivanja svih relevantnih činjenica i okolnosti konkretnog slučaja.

U okviru sprovođenja ispitnog postupka, Zaštitnik se aktom broj 01-20/26 od 19.01.2026. godine obratio JU Centru za socijalni rad za Glavni grad Podgorica, zahtijevajući izjašnjenje o navodima iz pritužbe.

U zahtjevu je traženo da se Centar za socijalni rad izjasni da li je bio upoznat sa situacijom u kojoj se nalazi maloljetnik XX, da li su u konkretnom slučaju preduzimate mjere i radnje iz nadležnosti organa starateljstva radi zaštite prava i najboljeg interesa maloljetnika, te, ukoliko jesu, koje su konkretne mjere preduzete.

3. Centar za socijalni rad za Glavni grad Podgorica, Opštinu u okviru Glavnog grada Golubovci i Opštinu Tuzi – Služba za djecu i mlade, dostavio je Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore izjašnjenje aktom broj 0102-131-327/26-2 od 26.01.2026. godine, u kojem je naveo da je maloljetnik XX duži period na evidenciji Centra za socijalni rad u Podgorici; da je bio smješten u Dječjem domu „Mladost“ u Bijeloj, a potom u hraniteljsku porodicu; da je zbog neprimjerenog ponašanja, bjekstava iz hraniteljske porodice i konzumiranja psihoaktivnih supstanci smješten u JU Centar „Ljubović“, gdje boravi već dvije godine; da je sklon čestim bjekstvima iz ustanove i činjenju krivičnih djela, najčešće imovinskih delikata; da je po predlogu Osnovnog državnog tužilaštva lišen slobode u periodu od 04.08.2025. godine do 03.10.2025. godine; da su za vrijeme izvršenja kazne zatvora Centar i službenici ustanove maloljetniku dostavljali potrebnu odjeću, stvari i novac; da su službenici redovno obavještavali Centar o njegovom stanju, uključujući i informaciju da je pokušao suicid, nakon čega je bio smješten u Specijalnoj bolnici za psihijatriju, gdje je boravio nekoliko dana, a potom vraćen u ustanovu; da je po završetku kazne zatvora nastavio boravak u JU Centar „Ljubović“ i da je Centar obavio posjetu prilikom njegovog povratka; da su tom prilikom uočene povrede na rukama maloljetnika, te da je on naveo da se samopovređivao žiletom; da mu je ponovo stavljeno na teret izvršenje krivičnih djela krađe, zbog čega mu je rješenjem Osnovnog suda u Podgorici određen pritvor u periodu od 04.11.2025. godine do 31.12.2025. godine; da je tokom tog perioda ponovo pokušao suicid, nakon čega je smješten u Specijalnu bolnicu za psihijatriju u Kotoru na nekoliko dana; da se po završetku kazne zatvora vratio u JU Centar „Ljubović“; da Centar redovno posjećuje maloljetnika u ustanovi i ostvaruje saradnju sa vaspitačima JU Centra „Ljubović“.

4. U dopunskom izjašnjenju JU Centra za socijalni rad za Glavni grad Podgorica, Opštinu u okviru Glavnog grada Golubovci i Opštinu Tuzi broj 0102-131-602/26-2 od 19.02.2026. godine, navedeno je da je XX maloljetno lice bez roditeljskog staranja, koje se duži vremenski period nalazi na evidenciji JU Centra za socijalni rad za Glavni grad Podgorica, Opštinu u okviru Glavnog grada Golubovci i Opštinu Tuzi, te da je rješenjem organa starateljstva maloljetniku postavljena privremena starateljka iz reda zaposlenih u Službi za djecu i mlade, koja je ujedno i upoznata sa činjenicom da je maloljetnik smještan u psihijatrijsku ustanovu, međutim, da saglasnost za navedeni smještaj nije dala, budući da im se tim povodom niko nije obratio, već su samo obaviješteni o smještaju i zatražena je porodična anamneza maloljetnika.

5. U cilju potpunog i objektivnog utvrđivanja činjenica, Zaštitnik se dana 04.03.2026. godine obratio Ministarstvu socijalnog staranja, brige o porodici i demografije, zahtijevajući vršenje nadzora nad stručnim radom JU Centra za socijalni rad za Glavni grad Podgorica, Opštinu u okviru Glavnog grada Golubovci i Opštinu Tuzi u konkretnom predmetu, sa posebnim osvrtom na zakonitost i stručnost postupanja organa starateljstva, vođenje dokumentacije i koordinaciju između nadležnih subjekata.

Istog dana, Zaštitnik se posebnim aktom obratio i Odjeljenju za inspekcijski nadzor socijalne i dječje zaštite pri navedenom Ministarstvu, zahtijevajući sprovođenje inspekcijskog nadzora nad radom istog Centra, radi utvrđivanja da li je postupanje bilo u skladu sa zakonom, podzakonskim aktima i standardima stručnog rada.

6. Ministarstvo socijalnog staranja, brige o porodici i demografije dostavilo je Zaštitniku akt broj 01-128/26-1417/6 od 31.03.2026. godine, uz koji je dostavljen Izvještaj o sprovedenom nadzoru nad stručnim radom u JU Centru za socijalni rad za Glavni grad Podgorica, Opštinu u okviru Glavnog grada Golubovci i Opštinu Tuzi, broj 01-128/26-1417/4 od 31.03.2026. godine, u kojem je navedeno da je nadzor izvršen dana 19.03.2026. godine, da je formirana komisija rješenjem od 17.03.2026. godine, da je izvršen uvid u spise predmeta i obavljen razgovor sa voditeljkom slučaja, te iz istog proizilazi: da je maloljetnik duži niz godina na evidenciji Centra kao dijete bez roditeljskog staranja; da je tokom vremena mijenjao oblike zaštite uključujući smještaj u Dječjem domu „Mladost“, hraniteljskim porodicama i JU Centar „Ljubović“ i da su evidentirani problemi u ponašanju, nemogućnost adaptacije i bjekstva, da su postojali kontakti sa potencijalnim hraniteljima koji nijesu realizovani; da su individualni planovi usluga nijesu sačinjavani blagovremeno, da planovi nijesu bili zasnovani na prethodnoj procjeni i ponovnom pregledu, da nijesu adekvatno odgovarali potrebama korisnika, da je izostajalo sistematično planiranje mjera i aktivnosti; da je maloljetnik bio isključen iz škole, da je konzumirao psihoaktivne supstance, da je odbijao saradnju sa stručnim radnicima, te da je ostvarivao povremene kontakte sa majkom, ali bez adekvatnog stručnog rada na jačanju tog odnosa; da su davane saglasnosti za privremeni boravak kod nelicenciranih lica bez sprovedene procjene, da su planovi rada ustanove i organa starateljstva bili formalni i nijesu sadržali suštinsku analizu; da je dolazilo do učestalih bjekstava i vršenja krivičnih djela, da su nalazi i mišljenja organa starateljstva u krivičnim postupcima bili šturi, bez detaljne analize ličnosti, porodičnih i socijalnih prilika maloljetnika i da nijesu sadržali obrazloženje predloženih mjera, da nije vođena evidencija o kontaktima i radu na slučaju, da staratelj nije aktivno vršio svoju dužnost niti ostvarivao kontakt sa maloljetnikom, da je u određenom periodu maloljetnik bio bez starateljske zaštite, da su odluke i saglasnosti davane od strane voditeljke slučaja i drugih zaposlenih umjesto staratelja, da su saglasnosti za hospitalizaciju u psihijatrijskoj ustanovi davane bez dokaza o saglasnosti staratelja i da nije dokumentovano dostavljanje anamnestičkih podataka niti kontakt staratelja sa maloljetnikom tokom liječenja, da nijesu preduzimane adekvatne mjere u cilju obezbjeđivanja kontinuirane psihološke i psihijatrijske zaštite uprkos evidentnim problemima zavisnosti i ponašanja i da aktivnosti preduzimane u radu sa maloljetnikom nijesu dale rezultate već je došlo do pogoršanja njegovog ponašanja, da je izostalo proaktivno djelovanje i kontinuirano praćenje slučaja i da nije formiran stručni tim koji bi sveobuhvatno pristupio rješavanju problema, da nijesu u dovoljnoj mjeri korišćene dostupne mjere rehabilitacije i resocijalizacije, da nije obezbijeđena adekvatna koordinacija između nadležnih subjekata, da je potrebno da organ starateljstva preduzima mjere radi ostvarivanja svrhe starateljstva, da staralac mora neposredno vršiti svoju dužnost i davati saglasnosti, da je potrebno kontinuirano praćenje uslova života maloljetnika, da se smještaj u porodicu može vršiti samo kod licenciranih pružalaca usluga, da je potrebno sačinjavanje ponovnog pregleda i individualnog plana usluga uz učešće svih relevantnih aktera, da je potrebno formirati stručno tijelo radi planiranja mjera zaštite, da nalazi i mišljenja moraju biti stručni, jasni i obrazloženi, da voditelj slučaja mora ostvarivati neposredne kontakte sa korisnikom i da je neophodno uredno vođenje evidencije o svim preduzetim radnjama i kontaktima.

Komisija je jednoglasno dala sljedeće preporuke:

- Organ starateljstva dužan je da preduzima mjere kojima će se na najbolji način ostvari svrha starateljstva. Staralac maloljetnog štićenika dužan je da se kao roditelj stara o njegovoj ličnosti, a naročito zdravlju, vaspitanju, obrazovanju i osposobljavanju za samostalan život i rad;
- Komisija ukazuje da saglasnosti koje proizilaze iz dužnosti staratelja isključivo daje imenovani staralac, a ne voditelj slučaja;
- Organ starateljstva je dužan da stalno prati i ispituje uslove pod kojima žive štićenici, naročito maloljetnici i kontroliše njihov smještaj, vaspitanje, zdravstveno stanje, osposobljavanje za samostalan život, društvenu sredinu u kojoj žive, društvene odnose koje održavaju, kao i kako se upravlja njihovom imovinom i kako se štite njihova prava i interesi;
- Dijete može biti smješteno u drugu porodicu radi čuvanja, njege i vaspitanja samo kod lica koje je licencirani pružalac usluge hraniteljstva;

- Potrebno je da voditeljka slučaja na osnovu rezultata evaluacije sačini ponovni pregled uz učešće mal.XX., staraoca i predstavnika drugih ustanova i organizacija koje pružaju uslugu korisniku i na osnovu rezultata ponovnog pregleda i evaluacije sačini individualni plan usluga;
- Potrebno je da Organ starateljstva obrazuje savjetodavno stručno tijelo sastavljeno od odgovarajućih stručnjaka (psihijatar, pedagoga, pravnik, psihologa, socijalnog radnika i dr.) sa zadatkom da planiraju mjere koje će na najbolji način odgovoriti na trenutne potrebe mal. XX. u cilju njegove rehabilitacije i resocijalizacije, a u zavisnosti od sudskih odluka nakon okončanja krivičnih postupaka koji su u toku;
- Nalaz i mišljenje organa starateljstva u krivičnim postupcima koji uključuju maloljetnike treba da predstavlja stručan, jasan i objektivan prikaz ličnosti maloljetnika, njegovih porodičnih i socijalnih okolnosti, kao i procjenu njegovog ponašanja i razvoja. Zaključni dio mišljenja treba da pruži stručno utemeljeno mišljenje o najadekvatnijim mjerama koje bi trebalo preduzeti, vodeći računa o najboljem interesu maloljetnika i cilju njegovog vaspitanja, zaštite i reintegracije u društvo;
- Voditelj slučaja je dužan da ostvaruje neposredni kontakt sa djecom i mladima koji koriste usluge van svoje kuće na sljedeći način: jedan neposredni kontakt tokom prvog mjeseca smještaja, a nakon toga najmanje tri puta godišnje;
- Potrebno je da voditeljka slučaja u Listu praćenja kontakata i rada na slučaju hronološki evidentira sve kontakte koji su ostvareni tokom i povodom rada sa korisnikom i porodicom (kao kraće ili po potrebi duže i detaljnije bilješke), sve stručne postupke i radnje, supervizijske i timske odluke, zapažanja, komentare, kućne posjete, kontakte u Centru i telefonskim putem, kontakte sa saradnicima iz drugih ustanova i druge informacije o radu na slučaju.

7. Zaštitnik je zatražio i dobio izjašnjenje od Ministarstva socijalnog staranja brige o porodici i demografiju – Odjeljenje za inspekciju socijalne i dječje zaštite br. UP IN-01-720/26-41/3 u kojem se između ostalog, navodi: da je inspeksijskom nadzorom utvrđeno da je XX, dijete bez roditeljskog staranja, da ima probleme u ponašanju i zloupotrebljava alkohol i psihoaktivne supstance, a da subjekat nadzora (JU Centar za socijalni rad za Glavni grad Podgorica) nije preduzeo mjere i radnje u cilju rješavanja navedenih problema, što je suprotno čl. 114 Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti; da je subjekat nadzora rješenjem br. 0101-1651/2022-3 od 30.06.2022. godine stavio X X pod starateljstvo, te imenovao XX za staraoca, a XX je prestao radni odnos 31.01.2025. godine; da se rješenjem br.0102-131-3012/25-5 od 21.10.2025. godione dječak ponovo stavlja pod starateljstvo te se za staraoca imenuje XX; da je inspeksijskim nadzorom utvrđeno da korisnik XX u periodu od 01.02.2025. godine, do 21.10.2025. godine nije imao svog zakonskog staraoca; **da s obzirom da je starateljstvo oblik zaštite koji je propisan Porodičnim zakonom, nad kojim odjeljenje za inspekciju socijalne i dječje zaštite nema nadležnost za vršenje nadzora, postupajuća inspektorka nije mogla preduzeti mjere iz svoje nadležnosti u odnosu na konstatovanu činjenicu.**

8. U daljem toku postupka, dana 23.03.2026. godine, obavljen je telefonski razgovor sa advokaticom XX, braniocem po službenoj dužnosti maloljetnika, o čemu je sačinjena službena zabilješka. Tom prilikom advokatica je upoznata sa dosadašnjim postupanjem Zaštitnika, te je dodatno ukazala da se maloljetnik nalazi u pritvoru u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija, da je prema njenim saznanjima bio izložen nasilju, da je pokušao samoubistvo, da su kod njega uočeni tragovi samopovređivanja, kao i da boravi u neadekvatnim uslovima, bez osnovnih sredstava za ličnu higijenu i adekvatne odjeće. Takođe je ukazala na osjećaj zapuštenosti maloljetnika od strane organa starateljstva, te predložila da predstavnici Zaštitnika izvrše neposrednu posjetu maloljetniku.

9. Postupajući po navedenom, predstavnici Zaštitnika su dana 25.03.2026. godine izvršili obilazak pritvorenog maloljetnika XX u dijelu za maloljetnike u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija, o čemu je sačinjena službena zabilješka. Tokom posjete obavljen je neposredni razgovor sa maloljetnikom i izvršen uvid u prostoriju u kojoj boravi. Maloljetnik je naveo da boravi u prostoriji sa više pritvorenika, da nema adekvatnu odjeću niti osnovne higijenske potrepštine, da ima izražene psihičke poteškoće i da se nalazi

na terapiji, kao i da ima suicidalne misli. Takođe je naveo da je ranije više puta hospitalizovan zbog pokušaja suicida i da se samopovređivao, o čemu su uočeni i fizički tragovi. Istakao je da nema sukoba sa drugim pritvorenicima, ali je izrazio želju da boravi u samostalnoj prostoriji. Prema njegovim navodima, planirani izlazak iz ustanove predviđen je za april 2026. godine.

Prema informacijama dobijenim od službenika Uprave za izvršenje krivičnih sankcija, u prostoriji u kojoj boravi maloljetnik izvršena je zamjena inventara, te je ukazano na određena oštećenja, kao i na ponašanje maloljetnika koje se, između ostalog, ogleda u povremenom odbijanju aktivnosti.

10. Nakon izvršene posjete, Zaštitnik je dana 01.04.2026. godine uputio dopis JU Centru za socijalni rad za Glavni grad Podgorica, kojim je upoznao ovaj organ sa zatečenim stanjem i navodima maloljetnika, posebno u dijelu koji se odnosi na neadekvatne uslove boravka, nedostatak osnovnih sredstava za život, izražene psihičke poteškoće, postojanje suicidalnih misli i izostanak jasnog plana daljeg postupanja i resocijalizacije nakon njegovog izlaska iz pritvora, ukazujući na potrebu hitnog preduzimanja mjera iz nadležnosti organa starateljstva radi zaštite prava i najboljeg interesa maloljetnika.

III UTVRĐENE ČINJENICE

11. Na osnovu pribavljene dokumentacije, utvrđeno je sledeće:

- Da je XX maloljetno lice bez roditeljskog staranja, (rođen 2008. godine), koje se duži vremenski period nalazi na evidenciji JU Centra za socijalni rad za Glavni grad Podgorica, Opštinu u okviru Glavnog grada Golubovci i Opštinu Tuzi;
- da je postupak pred Zaštitnikom pokrenut po pritužbi advokaticе XX, koja je imenovana za branioca po službenoj dužnosti maloljetnika;
- da je maloljetnik lice koje je veći dio života provelo u institucionalnom sistemu i koje je u potpunosti prepušteno brizi države;
- da je rješenjem organa starateljstva maloljetniku postavljena privremena starateljka iz reda zaposlenih u Službi za djecu i mlade, koja je ujedno i upoznata sa činjenicom da je maloljetnik smještan u psihijatrijsku ustanovu, te da starateljka nije dala saglasnost za smještaj maloljetnika u psihijatrijsku ustanovu;
- da prema navodima inspekcije za socijalnu i dječju zaštitu od 01.02.2025 (kada je prestao radni odnos staraocu XX.) do 21.10.2025. godine kada mu je postavljen novi staralac, mal.XX nije imao zakonskog staraoca;
- da je maloljetnik u više navrata bio na psihijatrijskom liječenju, uključujući boravke u Specijalnoj bolnici za psihijatriju;
- da je maloljetnik prethodno bio smješten u Dječjem domu „Mladost“ u Bijeloj, a potom u hraniteljsku porodicu, iz koje je više puta bježao;
- da je, zbog neprimjerenog ponašanja, čestih bjekstava i konzumiranja psihoaktivnih supstanci, maloljetnik smješten u JU Centar „Ljubović“, gdje je boravio oko dvije godine;
- da je maloljetnik sklon čestim bjekstvima iz ustanove i izvršenju krivičnih djela, najčešće krađa, zbog čega je protiv njega vođeno više krivičnih postupaka;
- da je po predlogu Osnovnog državnog tužilaštva maloljetniku određeno lišenje slobode u periodu od 04.08.2025. godine do 03.10.2025. godine;
- da je tokom izvršenja kazne zatvora maloljetnik pokušao suicid, nakon čega je bio smješten u Specijalnoj bolnici za psihijatriju, gdje je boravio nekoliko dana;
- da je po završetku navedene kazne zatvora maloljetnik vraćen na boravak u JU Centar „Ljubović“, te da je Centar za socijalni rad obavio posjetu maloljetniku nakon njegovog povratka u ustanovu;

- da su tom prilikom kod maloljetnika uočene povrede na rukama, te da je on naveo da se samopovređivao žiletom;
- da je maloljetniku rješenjem Osnovnog suda u Podgorici ponovo određen pritvor u periodu od 04.11.2025. godine do 31.12.2025. godine, zbog sumnje da je izvršio nova krivična djela krađe;
- da je i tokom ovog perioda lišenja slobode maloljetnik pokušao suicid, nakon čega je bio smješten u Specijalnu bolnicu za psihijatriju u Kotoru;
- da je po završetku navedene kazne zatvora maloljetnik vraćen na boravak u JU Centar „Ljubović“;
- da se maloljetnik trenutno nalazi u pritvoru i prema dostupnim podacima, očekuje se da maloljetnik tokom aprila okonča izdržavanje zatvorske kazne;
- da su kod maloljetnika prisutne suicidalne misli, da se samopovređuje i da koristi terapiju koja je ordinirana od strane ljekara.

IV RELEVANTNI PROPISI

Domaće pravo

12. Ustav Crne Gore propisuje da:

Dijete uživa prava i slobode primjereno njegovom uzrastu i zrelosti.

Djetetu se jamči posebna zaštita od psihičkog, fizičkog, ekonomskog i svakog drugog iskorišćavanja ili zloupotrebe. (čl. 74)

13. Porodičnim zakonom Crne Gore ("Sl. list RCG", br. 1/07 i br. 53/16) propisano je:

Dijete je svako lice do navršenih 18 godina života.

Prava djeteta su nedjeljiva, uzajamno povezana i cjelovito se ostvaruju.

Država je dužna da poštuje i unapređuje prava djeteta i preduzima potrebne mjere za zaštitu djeteta od zanemarivanja, zlostavljanja, eksploatacije i diskriminacije.

Svako je dužan da obavijesti centar za socijalni rad (u daljem tekstu: organ starateljstva) o povredi prava djeteta za koju sazna.

Mjere kojima se zadire u porodični život dopuštene su samo ako se zaštita članova porodice ne može obezbijediti na manje restriktivan način, pružanjem usluga socijalne i dječje zaštite.

U ostvarivanju, unapređivanju i zaštiti prava djeteta nadležni organi, ustanove, javne službe i pojedinci dužni su da međusobno sarađuju. (čl. 5)

Svako je dužan da se rukovodi najboljim interesom djeteta u svim aktivnostima koje se direktno ili indirektno tiču djeteta.

Najbolji interes djeteta ima prioritet i utvrđuje se polazeći od:

- prava djeteta;
- mišljenja i želje djeteta;
- uzrasta, razvojnih sposobnosti i drugih ličnih svojstava djeteta;
- potrebe zaštite života i zdravlja djeteta;
- potrebe osiguranja bezbjednosti djeteta;
- potrebe fizičkog, emocionalog, obrazovnog, socijalnog i drugog razvoja djeteta;
- prethodnog iskustva i okolnosti u kojima dijete živi;
- potrebe očuvanja stabilnosti i kontinuiteta odnosa sa roditeljima, porodicom i sredinom iz koje dijete potiče ili u kojoj boravi i uticaja promjene sredine;
- kvaliteta odnosa koje je dijete uspostavilo sa roditeljima, članovima porodice ili drugim licima i neposrednih i dugoročnih posljedica održavanja tih odnosa;
- potrebe očuvanja porodičnih odnosa, a naročito odnosa sa braćom i sestrama;
- uticaja odvajanja od roditelja, drugih članova porodice, a naročito od braće i sestara;

- potrebe očuvanja ličnog i porodičnog identiteta;
- kulturne, nacionalne, etničke, vjerske i jezičke pripadnosti, odnosno porijekla djeteta; i
- drugih okolnosti i stanja koja mogu da utiču na dobrobit djeteta. (čl. 5b)

Pod starateljstvo se stavlja dijete koje je bez roditeljskog staranja ili punoljetno lice koje nije u mogućnosti da se stara o sebi, svojim pravima, interesima i obavezama.

Lice kojem se obezbjeđuje starateljska zaštita u smislu ovog zakona smatra se šticenikom. (Član 178)
Svrha starateljstva nad drugim licem koje nije u stanju ili nije u mogućnosti da se stara o svojim pravima i interesima je zaštita njegovih prava i interesa. Starateljstvo ima za svrhu i obezbjeđivanje imovinskih i ostalih prava i interesa šticenika i drugih lica kojima se pruža zaštita po odredbama ovog zakona. (Član 179)

Odluku o stavljanju pod starateljstvo donosi organ starateljstva. Odluka o stavljanju pod starateljstvo obavezno sadrži i plan staranja. Odlukom o stavljanju pod starateljstvo organ starateljstva postavlja staratelja i odlučuje o smještaju šticenika. Ako šticenik ima imovinu, popis i procjenu vrijednosti imovine šticenika vrši komisija organa starateljstva. (Član 180)

Poslove starateljstva organ starateljstva vrši preko imenovanog staraoca ili neposredno preko stručnog lica. (Član 181)

Organ starateljstva preduzima potrebne mjere da se na najbolji način ostvari svrha starateljstva. Organ starateljstva u pripremanju, donošenju i sprovođenju rješenja i pojedinih mjera koristi sve oblike socijalne zaštite, metode socijalnog i drugog stručnog rada, kao i usluge socijalnih, zdravstvenih, vaspitno-obrazovnih i drugih organizacija i ustanova. (Član 182)

Prilikom stavljanja pod starateljstvo i postavljanja staraoca, organ starateljstva je dužan da blagovremeno preduzima sve mjere u cilju pravilnog ostvarivanja zadataka starateljstva u pogledu ličnosti i imovine šticenika. (Član 184)

Pri postavljanju staraoca organ starateljstva brižljivo će ispitati prilike lica koje se stavlja pod starateljstvo i za staraoca postaviti lice koje će, s obzirom na te prilike, najbolje moći da vrši starateljsku dužnost. (Član 188)

Pri postavljanju staraoca organ starateljstva uzeće u obzir i želje šticenika, ako je ovaj u stanju da ih izrazi, kao i želje bližih srodnika šticenika. Za staraoca se prvenstveno postavlja bračni supružnik ili srodnik šticenika, ako je to u interesu šticenika. (Član 189)

Organ starateljstva može odlukom ograničiti ovlašćenje staraoca i odlučiti da pojedine poslove staraoca vrši neposredno. (Član 191)

Ako organ starateljstva vrši dužnost staraoca ili određene poslove staraoca neposredno, može pojedine poslove da povjeri drugim stručnim licima da ih obavljaju u njegovo ime i pod njegovim nadzorom. Organ starateljstva odlukom kojom postavlja staraoca određuje njegove dužnosti i obim ovlašćenja. Organ starateljstva prije donošenja odluke iz stava 1 ovog člana upoznaje staraoca sa značajem starateljstva, njegovim pravima i dužnostima i sa drugim važnijim podacima potrebnim za vršenje dužnosti staraoca. (Član 192)

Ako šticenik ima nepokretnu imovinu, organ starateljstva obavjestiće organ nadležan za vođenje evidencije o nepokretnostima o stavljanju pod starateljstvo, odnosno prestanku starateljstva. (Član 193)

Staralac je dužan da se brižljivo i savjesno stara o ličnosti, pravima, obavezama i interesima šticenika i da savjesno upravlja njegovom imovinom. (Član 194)

Staralac je dužan da, uz pomoć organa starateljstva, preduzme sve potrebne mjere da se pribave sredstva za sprovođenje mjera koje je u interesu šticenika odredio organ starateljstva. (Član 195)

Ako šticenik ima imovinu, organ starateljstva donijeće odluku da se ona popiše, procijeni i preda staraocu na upravljanje. Popis i procjenu imovine šticenika vrši komisija koju imenuje organ starateljstva. Popisu i procjeni imovine šticenika obavezno prisustvuje staralac i šticenik, ako je u stanju da shvati o čemu se radi, kao i lica koja drže šticenikovu imovinu koja se popisuje. (Član 198) Imovina šticenika će se popisati i tačnim popisom utvrditi u času stavljanja pod starateljstvo. Imovina se mora u popisu tačno označiti i procijeniti po tržišnim cijenama. Popis imovine sa procjenom vrijednosti sastaviće se u dva primjerka, od kojih se jedan predaje organu starateljstva, a drugi staraocu. (Član 199)

Organ starateljstva koji je pokrenuo postupak da se neko lice stavi pod starateljstvo može sprovesti popis i procjenu imovine i preduzeti potrebne mjere da se imovina zaštiti prije donošenja rješenja o stavljanju takvog lica pod starateljstvo. (Član 200)

Staralac može samo sa odobrenjem organa starateljstva da:

3) preduzme i druge važnije mjere u pogledu ličnosti šticeenika;

4) otuđi ili optereti nepokretnu imovinu šticeenika;

5) otuđi iz imovine šticeenika pokretne stvari veće ili posebne lične vrijednosti ili raspolaže imovinskim pravima veće vrijednosti;

6) da izjavu o odricanju od nasljedstva, legata ili poklona;

7) preduzme druge mjere određene zakonom.

Organ starateljstva u postupku davanja odobrenja staraocu, u pogledu raspolaganja i upravljanja imovinom, odnosno pravima šticeenika, određuje namjenu pribavljenih sredstava i nadzire njihovu upotrebu. (Član 201)

Staralac ne može bez prethodnog odobrenja organa starateljstva preduzeti radnju ili posao koji prelazi okvire redovnog poslovanja i upravljanja imovinom šticeenika. Staralac ne može davati poklone ili na drugi način raspolagati šticeenikovom imovinom bez naknade i ne može da obavezuje šticeenika kao jemca. (Član 203)

Organ starateljstva dužan je da staraocu pruži pomoć u vršenju onih radnji koje ovaj nije u mogućnosti sam da obavi, a naročito u sastavljanju podnesaka u zastupanju pred sudom i drugim organima i sl. (Član 204)

Staralac zastupa šticeenika. Organ starateljstva zastupa šticeenika kad dužnost staraoca vrši neposredno ili ako je ograničio ovlašćenje staraoca ili odlučio da šticeenika sam zastupa. (Član 205)

U pravnim poslovima u kojima kao druga strana učestvuje bračni supružnik ili bliski srodnici staraoca šticeenika će zastupati organ starateljstva ili drugi staralac koga on postavi. (Član 206)

Staralac može da zaključi pravni posao sa šticeenikom o kome se stara samo ako organ starateljstva nađe da to zahtijevaju interesi šticeenika i ako to prethodno odobri. (Član 207)

Staralac samostalno, u ime šticeenika i za njegov račun, vrši poslove koji spadaju u redovno poslovanje i upravljanje šticeenikovom imovinom. Pri preduzimanju poslova iz stava 1 ovog člana staralac će se posavjetovati i sa šticeenikom, ako je ovaj u stanju da razumije o čemu se radi. (Član 208)

Staralac je dužan da podnese organu starateljstva godišnji izvještaj o svom radu, kao i poseban izvještaj o svome radu kad to zahtijeva organ starateljstva. U slučaju neposrednog starateljstva, izvještaj je dužan da podnese zaposleni u organu starateljstva ili drugo lice koje, u ime organa starateljstva, vrši poslove starateljstva. Izvještaj se podnosi pisano ili usmeno na zapisnik i treba da sadrži informacije o šticeeniku, o njegovom zdravlju, izdržavanju i osposobljavanju za samostalan život, podatke o upravljanju i raspolaganju šticeenikovom imovinom, konačnom stanju njegove imovine, kao i informacije od značaja za ličnost šticeenika. (Član 209)

Organ starateljstva je dužan da razmotri izvještaj o radu staraoca i, po potrebi, preduzme odgovarajuće mjere radi zaštite interesa šticeenika. Pored kontrole rada staraoca kroz izvještaje o njegovom radu, organ starateljstva povremeno vrši neposrednu kontrolu rada staralaca. (Član 211) Staralac je dužan da nadoknadi šticeeniku štetu koju mu je nanio nesavjesnim vršenjem dužnosti. Organ starateljstva utvrđuje iznos štete i poziva staraoca da u određenom roku štetu naknadi.

Ukoliko staralac ne naknadi utvrđenu štetu organ starateljstva naknađuje štetu šticeeniku. Organ starateljstva može kod suda da zahtijeva od staraoca naknadu isplaćenog iznosa iz stava 2 ovog člana. Radi obezbjeđivanja prava šticeenika, koja su povrijeđena nesavjesnim radom staraoca, organ starateljstva dužan je da prema staraocu preduzme i druge mjere predviđene zakonom. (Član 213) Ako staralac umre ili samovoljno prestane da vrši dužnost staraoca, ili ako nastanu takve okolnosti koje sprečavaju staraoca da vrši svoju dužnost, organ starateljstva dužan je da bez odlaganja, preduzme mjere za zaštitu interesa šticeenika, do postavljanja novog staraoca. (Član 214)

Organ starateljstva razriješiće staraoca od dužnosti, ako utvrdi da je u vršenju dužnosti staralac nesavjestan, da zloupotrebljava svoja ovlašćenja, da se njegovim radom ugrožavaju interesi šticeenika, ili ako smatra da bi za šticeenika bilo korisnije da mu se postavi drugi staralac. Organ starateljstva

razriješiće staraoca od dužnosti kad ovaj sam to zatraži, a najkasnije u roku od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva i preduzeti sve potrebne mjere za zaštitu interesa štićenika. Staralac kome je prestala dužnost podnosi izvještaj o svom radu organu starateljstva u roku koji odredi organ starateljstva. (Član 215)

Organ starateljstva dužan je da preduzme prema staraocu potrebne mjere za zaštitu prava i interesa štićenika koje proističu iz nepravilnog rada staraoca, kao i mjere za zaštitu prava i interesa drugih lica koje proističu iz odnosa starateljstva. (Član 218)

Postupak za stavljanje pod starateljstvo i prestanak starateljstva pokreće i vodi po službenoj dužnosti organ starateljstva. (Član 222)

O potrebi da se neko lice stavi pod starateljstvo ili da se na njega primijeni neki oblik zaštite koji pruža organ starateljstva, odnosno o potrebi prestanka starateljstva dužni su da organ starateljstva obavijeste i to: 1) matičar, državni organi, organi lokalne uprave, nevladine organizacije, zdravstvene, socijalne, vaspitnoobrazovne i druge ustanove, kad u vršenju dužnosti saznaju za takav slučaj; 2) srodnici, članovi domaćinstva i druga lica koja imaju uvid u životne prilike takvog lica. (Član 223)

Organ starateljstva može promijeniti rješenja, na način propisan zakonom, kad to zahtijevaju interesi štićenika, ako se time ne vrijeđaju prava i interesi trećih lica. (Član 226)

Akt o stavljanju lica pod starateljstvo i akt o prestanku starateljstva dostavlja se matičaru u roku od 15 dana po njegovoj pravosnažnosti. (Član 228)

Organ starateljstva dužan je da vodi evidenciju i dokumentaciju o licima stavljenim pod starateljstvo, preduzetim mjerama i o imovini štićenika. Uputstvo o načinu vođenja evidencije i dokumentacije iz stava 1 ovog člana propisuje ministarstvo nadležno za poslove socijalnog staranja. (Član 229) Punoljetno lice koje zbog duševne bolesti, duševne zaostalosti ili kojeg drugog uzroka nije sposobno da se samo brine o svojim pravima i interesima potpuno se lišava poslovne sposobnosti. Punoljetno lice koje svojim postupcima ugrožava svoja prava i interese ili prava i interese drugih lica zbog duševne bolesti, duševne zaostalosti, prekomjernog uživanja alkohola ili opojnih sredstava, senilnosti ili drugih sličnih razloga djelimično se lišava poslovne sposobnosti. Odluku o lišenju poslovne sposobnosti donosi nadležni sud u vanparničnom postupku. (Član 235)

Lica koja su odlukom suda djelimično ili potpuno lišena poslovne sposobnosti organ starateljstva staviće pod starateljstvo. Pravosnažnu odluku o lišenju, odnosno ograničenju poslovne sposobnosti sud je dužan da bez odlaganja dostavi nadležnom organu starateljstva, koji će u roku od 30 dana od dana prijema odluke lica lišeno poslovne sposobnosti staviti pod starateljstvo. (Član 236)

Staralac lica koje je potpuno lišeno poslovne sposobnosti ili mu je poslovna sposobnost ograničena dužan je da se stara naročito o njegovoj ličnosti, smještaju, zdravlju i o uzrocima zbog kojih je lišeno poslovne sposobnosti i da nastoji da se ti uzroci otklone. (Član 237)

Ako staralac utvrdi da su se kod lica lišenog poslovne sposobnosti stekle okolnosti koje upućuju na potrebu vraćanja poslovne sposobnosti, odnosno izmjenu ranije odluke, dužan je da bez odlaganja o tome obavijesti organ starateljstva. (Član 238)

Staralac lica koje je djelimično lišeno poslovne sposobnosti ima dužnosti i prava staraoca štićenika koji je navršio 14 godina života, ali organ starateljstva može, kad je to potrebno, da odredi poslove koje lice djelimično lišeno poslovne sposobnosti može da preduzme samostalno i bez odobrenja staraoca. (Član 239)

Starateljstvo nad licem lišenim poslovne sposobnosti prestaje kad mu se odlukom suda vrati poslovna sposobnost ili smrću. (Član 242)

Tužbu za zaštitu prava djeteta mogu podnijeti: dijete, roditelji djeteta, državni tužilac i organ starateljstva.

Tužba za zaštitu prava djeteta može se podnijeti u pogledu svih prava koja su djetetu priznata ovim zakonom, a nijesu zaštićena nekim drugim postupkom.

Pravo i dužnost da obavijeste državnog tužioca ili organ starateljstva o razlozima za zaštitu prava djeteta imaju sve dječije, zdravstvene i obrazovne ustanove ili ustanove socijalne zaštite, pravosudni i drugi državni organi, udruženja i građani. (čl. 354)

14. Zakon o zdravstvenoj zaštiti ("Sl. list CG", br. 3/16, 39/16, 2/17, 44/18, 24/19 - dr. zakoni, 82/20 i 8/21) propisuje:

Ovim zakonom se uređuju organizacija, sprovođenje i pružanje zdravstvene zaštite, prava i dužnosti građana u ostvarivanju zdravstvene zaštite, društvena briga za zdravlje građana, prava i obaveze zdravstvenih radnika i zdravstvenih saradnika, kvalitet zdravstvene zaštite, kao i druga pitanja od značaja za funkcionisanje zdravstvene zaštite. (Član 1)

Zdravstvena zaštita je organizovana i sveobuhvatna djelatnost društva sa ciljem da se dostigne najviši mogući nivo očuvanja zdravlja građana. Zdravstvena zaštita predstavlja skup mjera i aktivnosti na očuvanju, zaštiti i unapređenju zdravlja građana, sprječavanju i suzbijanju bolesti i povreda, ranom otkrivanju bolesti i blagovremenom liječenju i rehabilitaciji. (Član 2)

Građanin Crne Gore ima pravo na zdravstvenu zaštitu u skladu sa najvišim mogućim zdravstvenim standardima i dostignućima savremene medicinske teorije i prakse. (Član 4)

U ostvarivanju prava na zdravstvenu zaštitu građani su jednaki, bez obzira na nacionalnu pripadnost, rasu, pol, rodni identitet, seksualnu orijentaciju, starosnu dob, invaliditet, jezik, vjeru, obrazovanje, socijalno porijeklo, imovno stanje i drugo lično svojstvo, u skladu sa zakonom. (Član 5)

Građanin je dužan da unapređuje svoje zdravlje. Niko ne smije da ugrozi zdravlje drugih građana. (Član 7)

Zdravstvena djelatnost je djelatnost kojom se obezbjeđuje sprovođenje i pružanje zdravstvene zaštite. Zdravstvena djelatnost je od javnog interesa. (Član 8)

Zdravstvena zaštita se sprovodi na načelima sveobuhvatnosti, kontinuiranosti, dostupnosti, cjelovitog i specijalizovanog pristupa zdravstvenoj zaštiti, kao i na načelu stalnog unapređenja kvaliteta zdravstvene zaštite. Sveobuhvatnost zdravstvene zaštite podrazumijeva uključivanje svih građana u sprovođenje odgovarajuće zdravstvene zaštite, uz primjenu objedinjenih mjera i aktivnosti na očuvanju, zaštiti i unapređenju zdravlja građana koje obuhvataju promociju zdravlja, prevenciju bolesti na svim nivoima zdravstvene zaštite, rano otkrivanje bolesti, liječenje i rehabilitaciju. Kontinuiranost se postiže adekvatnom organizacijom zdravstvene zaštite, posebno njenog primarnog nivoa, sa ciljem pružanja kvalitetne zdravstvene zaštite građana kroz sve životne dobi, uz funkcionalnu povezanost i usklađenost svih nivoa zdravstvene zaštite.

Dostupnost zdravstvene zaštite podrazumijeva takav raspored davalaca usluga zdravstvene zaštite kojim se omogućavaju jednaki uslovi ostvarivanja zdravstvene zaštite za sve građane, naročito na primarnom nivou zdravstvene zaštite, uzimajući u obzir fizičku, geografsku i ekonomsku dostupnost. Načelo stalnog unapređenja kvaliteta zdravstvene zaštite ostvaruje se mjerama i aktivnostima kojima se, u skladu sa savremenim dostignućima medicinske nauke i prakse, povećavaju mogućnosti povoljnog ishoda i smanjivanja rizika i drugih neželjenih posljedica po zdravlje i zdravstveno stanje pojedinca i zajednice u cjelini. (Član 10)

15. Zakon o pravima pacijenata ("Sl. list CG", br. 40/2010 i 40/2011 - dr. zakon) propisuje:

Svako lice, bolesno ili zdravo, koje u zdravstvenoj ustanovi zatraži ili kome se pruža zdravstvena usluga u cilju očuvanja i unaprjeđenja zdravlja, sprječavanja bolesti, liječenja i zdravstvene njege i rehabilitacije (u daljem tekstu: pacijent) ima prava utvrđena ovim zakonom. U ostvarivanju prava utvrđenih ovim zakonom obezbjeđuje se poštovanje ljudskog dostojanstva, fizičkog i psihičkog integriteta i zaštita tih prava. (Član 1)

Jednako pravo na kvalitetnu i kontinuiranu zdravstvenu zaštitu garantuje se svakom pacijentu u skladu sa njegovim zdravstvenim stanjem, opšteprihvaćenim stručnim standardima i etičkim načelima, uz pravo na ublažavanje patnje i bola u svakoj fazi bolesti i stanja, na svim nivoima zdravstvene zaštite. (Član 2)

16. Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku ("Službeni list Crne Gore", br. 064/11 od 29.12.2011, 001/18)

Maloljetniku se za učinjeno krivično djelo mogu izreći vaspitne mjere, kazna maloljetničkog zatvora i mjere bezbjednosti. Mlađem maloljetniku mogu se izreći samo vaspitne mjere. Starijem maloljetniku

moгу se izreći vaspitne mjere, a izuzetno, pod uslovima propisanim ovim zakonom, može mu se izreći kazna maloljetničkog zatvora. (Član 14)

Vaspitne mjere su: (. . .) institucionalne mjere:

- upućivanje u vaspitnu ustanovu nezavodskog tipa,
- upućivanje u ustanovu zavodskog tipa,
- upućivanje u specijalizovanu ustanovu. (Član 16)

Maloljetniku ometenom u psihičkom razvoju ili sa psihičkim poremećajima koji je učinio krivično djelo sud može, umjesto mjere upućivanja u vaspitnu ustanovu nezavodskog tipa ili ustanovu zavodskog tipa, izreći mjeru upućivanja u specijalizovanu ustanovu u kojoj se može obezbijediti liječenje i osposobljavanje maloljetnika.

Mjera upućivanja u specijalizovanu ustanovu radi liječenja i osposobljavanja može trajati najduže tri godine, pri čemu sud razmatra svakih šest mjeseci da li postoje uslovi za obustavu izvršenja mjere ili za njenu zamjenu drugom vaspitnom mjerom.

Maloljetniku koji je učinio protivpravno djelo propisano zakonom kao krivično djelo sud može, umjesto mjere bezbjednosti obaveznog psihijatrijskog liječenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi, izreći vaspitnu mjeru iz stava 1 ovog člana.

Kad maloljetnik u toku trajanja mjere iz stava 1 ovog člana navrší 18 godina života, sud je dužan da ispita potrebu njegovog daljeg zadržavanja u specijalizovanoj ustanovi. Lice kome je izrečena mjera iz stava 1 ovog člana u specijalizovanoj ustanovi može ostati do navršene 21 godine života. U slučaju iz stava 3 ovog člana maloljetnik ostaje u specijalizovanoj ustanovi dok postoji potreba za liječenjem, a najduže do navršene 23 godine života. (Član 28)

Sudija za maloljetnike, odnosno predsjednik vijeća za maloljetnike koji je izrekao krivičnu sankciju dužan je da vrši nadzor i kontrolu nad njenim izvršenjem.

Sudija za maloljetnike, odnosno predsjednik vijeća za maloljetnike iz stava 1 ovog člana, neposredno, preko organa starateljstva ili stručne službe, prati izvršenje krivičnih sankcija obilaskom maloljetnika smještenih u zavodu ili ustanovi u kojoj se krivična sankcija izvršava, kao i neposrednim uvidom i razmatranjem izveštaja o toku izvršenja.

Organ starateljstva, odjeljenje za maloljetnike ili ustanova u kojoj se izvršava krivična sankcija, odnosno stručna služba dužni su da, po nalogu suda, svaka tri mjeseca dostavljaju sudu izveštaj o toku i rezultatima izvršenja krivične sankcije. Sud ovaj izveštaj može tražiti i za kraći vremenski period.

Radi praćenja i kontrole izvršenja krivičnih sankcija, sud iz stava 3 ovog člana dužan je da vodi evidenciju izvršenja krivičnih sankcija. (Član 98)

Institucionalna mjera upućivanje u ustanovu zavodskog tipa izvršava se u odjeljenju za maloljetnike. Institucionalnu mjeru iz stava 1 ovog člana lica ženskog pola izvršavaju odvojeno od lica muškog pola. (Član 157)

Institucionalna mjera upućivanje u specijalizovanu ustanovu izvršava se u odgovarajućoj specijalizovanoj ustanovi koju određuje organ državne uprave nadležan za poslove zdravlja. Maloljetnik kome je izrečena institucionalna mjera iz stava 1 ovog člana dovodi se u specijalizovanu ustanovu u pratnji zdravstvenog radnika zdravstvene ustanove prema prebivalištu, odnosno boravištu maloljetnika. (Član 165)

17. Krivični zakonik CG ("Sl. list RCG", br. 70/2003, 13/2004 - ispr. i 47/2006 i "Sl. list CG", br. 40/2008, 25/2010, 32/2011, 64/2011 - dr. zakon, 40/2013, 56/2013 - ispr., 14/2015, 42/2015, 58/2015 - dr. zakon, 44/2017, 49/2018 i 3/2020) propisuje:

Krivične sankcije su: kazne, mjere upozorenja, mjere bezbjednosti i vaspitne mjere. Opšta svrha propisivanja i izricanja krivičnih sankcija je suzbijanje djela kojima se povređuju ili ugrožavaju vrijednosti zaštićene krivičnim zakonodavstvom. (Član 4)

18. Zakonik o krivičnom postupku ("Sl. List CG", br. 57/09, [...] 28/18)

Nadzor nad pritvorenim licima vrši predsjednik suda koji je za to ovlašćen. Predsjednik suda ili sudija koga on odredi dužan je, najmanje dva puta godišnje da obiđe pritvorena lica i da se, ako nađe za

potrebno, i bez prisustva nadzornika i stražara, obavijesti kako se pritvorena lica hrane, kako im se obezbjeđuju druge potrebe i kako se sa njima postupa. Predsjednik, odnosno sudija koga on odredi dužan je da preduzme potrebne mjere da se otklone nepravilnosti uočene prilikom obilaska zatvora i da o svom obilasku sačini izvještaj koji podnosi predsjedniku Vrhovnog suda i dostavlja ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa. Predsjednik suda i sudija za istragu mogu, u svako doba, da obilaze sva pritvorena lica, da sa njima razgovaraju i da od njih primaju pritužbe. (Član 185)

19. Zakon o izvršenju kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti ("Službeni list Crne Gore", br. 036/15 od 10.07.2015, 018/19)

Ovim zakonom uređuje se izvršenje kazne zatvora, kazne dugotrajnog zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti, prava i obaveze zatvorenika, kao i druga pitanja od značaja za izvršenje ovih krivičnih sankcija. (Član 1)

20. Zakon o inspekcijском nadzoru ("Službeni list Republike Crne Gore", br. 039/03 od 30.06.2003, "Službeni list Crne Gore", br. 076/09 od 18.11.2009, 057/11 od 30.11.2011, 018/14 od 11.04.2014, 011/15 od 12.03.2015, 052/16 od 09.08.2016, 084/24) propisuje:

Ovim zakonom uređuju se načela inspekcijског nadzora, način i postupak vršenja inspekcijског nadzora, obaveze i ovlašćenja inspektora i druga pitanja od značaja za vršenje inspekcijског nadzora. (Član 1)

Inspekcijски nadzor, u skladu sa ovim zakonom i posebnim zakonom, vrše organi državne uprave, odnosno organi uprave nadležni za određene upravne oblasti, određeni propisom kojim se uređuje organizacija i način rada državne uprave, preko nadležnih inspekcija, odnosno inspektora ili ovlašćenih lica iz člana 5 ovog zakona (u daljem tekstu: inspekcijски organ).

Inspekcijски nadzor u određenim oblastima mogu vršiti i pravna lica koja vrše javna ovlašćenja, u skladu sa ovim i posebnim zakonima.

Odredbe ovog zakona primjenjuju se na sve upravne oblasti, osim ako posebnim zakonom nije drukčije propisano.

Odredbe ovog zakona primjenjuju i organi lokalne uprave kada, u skladu sa zakonom i drugim propisima, vrše inspekcijски nadzor. (Član 2)

Inspekcijски nadzor vrši se u oblastima određenim zakonom kod fizičkih lica, nevladinih organizacija, privrednih društava i drugih oblika obavljanja privredne djelatnosti, privatnih i javnih ustanova, državnih agencija, državnih fondova i drugih pravnih lica kojima su preneseni, odnosno povjereni poslovi državne uprave, državnih organa i njihovih službi, organa državne uprave, organa lokalne samouprave, organa lokalne uprave i drugih službi u jedinicama lokalne samouprave (u daljem tekstu: subjekat nadzora).

Inspekcijским nadzorom obezbjeđuje se da se subjekti nadzora pridržavaju zakona, drugih propisa i opštih akata, kao i otklanjanje utvrđenih nepravilnosti i obezbjeđivanje pravilne primjene zakona, drugih propisa i opštih akata i otklanjanje štetnih posljedica po zakonom, drugim propisom ili opštim aktom zaštićena dobra, prava i interese. (Član 3)

Inspekcijски nadzor vrši inspektor, kao službenik sa posebnim ovlašćenjima i odgovornostima.

Starješina inspekcijског organa može odrediti da inspektor obavlja inspekcijски nadzor u drugoj upravnoj oblasti iz nadležnosti tog organa.

Izuzetno, kada to zahtijevaju posebne okolnosti zbog povećanog obima posla ili u slučaju odsutnosti, odnosno duže spriječenosti inspektora, starješina inspekcijског organa može ovlastiti pojedinog državnog službenika koji ispunjava propisane uslove da privremeno vrši poslove inspekcijског nadzora sa svim ovlašćenjima inspektora, dok traju te okolnosti.

U slučaju iz stava 3 ovog člana, starješina inspekcijског organa može ovlastiti najviše 20% službenika od ukupnog broja sistematizovanih radnih mjesta u organizacionoj jedinici u kojoj se vrše poslovi inspekcijског nadzora, a najduže do dvije godine. (Član 4)

Kad vršenje inspekcijског nadzora u okviru upravne oblasti, zbog manjeg obima ili povremenog vršenja inspekcijског nadzora, ne zahtijeva stalni inspekcijски nadzor, inspekcijски nadzor vrši službenik koji ispunjava propisane uslove, kojeg ovlasti starješina inspekcijског organa. (Član 5)

U vršenju inspekcijskog nadzora inspektor obavlja prvenstveno preventivnu funkciju, a preduzima upravne mjere i radnje kada se preventivnom funkcijom ne može obezbijediti svrha i cilj nadzora. (Član 6)

Inspektor u vršenju inspekcijskog nadzora preduzima one mjere i radnje koje su srazmjerne učinjenim nepravilnostima, a kojima se na povoljniji način za subjekat nadzora postiže cilj i svrha inspekcijskog nadzora. (Član 7)

Inspekcijski nadzor je javan.

Kada je u pitanju zaštita života i zdravlja fizičkih lica ili teže narušavanje javnog interesa, inspekcijski organ, odnosno pravno lice iz člana 2 stav 2 ovog zakona je dužan da obavijesti javnost o činjeničnom stanju i nepravilnostima utvrđenim u postupku inspekcijskog nadzora. (Član 8)

Inspektor je samostalan u vršenju inspekcijskog nadzora, u okviru prava i dužnosti koje su utvrđene zakonom i drugim propisom. (Član 9)

Inspektor vrši inspekcijski nadzor u cilju ostvarivanja i zaštite javnog interesa, kao i interesa pravnih i fizičkih lica kada je to u skladu sa javnim interesom.

Postupak inspekcijskog nadzora se pokreće i vodi po službenoj dužnosti.

Svako može podnijeti inicijativu za pokretanje postupka inspekcijskog nadzora. (Član 10)

Inspektor, po službenoj dužnosti, utvrđuje činjenično stanje i izvodi dokaze u postupku inspekcijskog nadzora. Subjekt nadzora, u postupku inspekcijskog nadzora, može da predlaže i podnosi dokaze u cilju utvrđivanja potpunog i pravilnog činjeničnog stanja. (Član 11)

Inspekcijski organi, odnosno pravna lica iz člana 2 stav 2 ovog zakona, u vršenju poslova iz svoje nadležnosti međusobno usklađuju godišnje planove rada iz člana 12g ovog zakona, razmjenjuju podatke, predlažu preduzimanje zajedničkih mjera i aktivnosti od značaja za obavljanje poslova inspekcijskog nadzora i sprovode druge aktivnosti radi vršenja obuhvatnijeg i djelotvornijeg inspekcijskog nadzora. (Član 12)

Radi ostvarivanja svrhe inspekcijskog nadzora, inspekcijski organi i pravna lica iz člana 2 stav 2 ovog zakona dužni su da preventivno djeluju, i to:

- objavljivanjem na svojoj internet stranici zakona, drugih propisa i opštih akata u oblasti inspekcijskog nadzora za koje

su nadležni, godišnjih planova rada, kao i kontrolnih listi iz čl. 12g i 12d ovog zakona;

- obavješćavanjem javnosti o izmjenama propisa iz svoje oblasti, kao i saznanjima o postojanju ozbiljnih rizika po život

ili zdravlje ljudi, imovinu veće vrijednosti, životnu sredinu ili biljni ili životinjski svijet, kao i preduzetim upravnim i drugim

mjerama i radnjama kako bi se taj rizik otklonio ili umanjio;

- pružanjem savjetodavne podrške, kao i preduzimanjem drugih aktivnosti radi sprečavanja štetnih posljedica po zakonom i drugim propisom ili opštim aktom zaštićena dobra, prava i interese. (Član 12a)

Inspekcijski organi i pravna lica iz člana 2 stav 2 ovog zakona prikupljaju podatke od značaja za vršenje inspekcijskog nadzora, prate i analiziraju stanje u oblasti inspekcijskog nadzora za koje su nadležni pomoću kontrolnih listi, sprovođenjem anketa, istraživanjem javnog mnjenja i korišćenjem statističkih i javnodostupnih podataka. (Član 12b)

Inspekcijski nadzor zasniva se na procjeni rizika i srazmjeran je procijenjenom riziku.

Procjena rizika vrši se analizom rizika tako što inspekcijski organ i pravno lice iz člana 2 stav 2 ovog zakona, prilikom praćenja i analize stanja u oblasti inspekcijskog nadzora za koje su nadležni, identifikuju rizike po zakonom i drugim propisom ili opštim aktom zaštićena dobra, prava i interese, koji mogu nastati u poslovanju ili postupanjem subjekta nadzora i procjenjuju težinu štetnih posljedica i vjerovatnoću njihovog nastanka.

Na osnovu procjene rizika utvrđuje se stepen rizika koji može biti neznatan, nizak, srednji, visok i kritičan, u skladu sa metodologijom koju utvrđuje inspekcijski organ i objavljuje na svojoj internet stranici.

Kada je procijenjeni rizik neznatan, inspekcijski organ, odnosno pravno lice iz člana 2 stav 2 ovog zakona nije dužno da vrši inspekcijski nadzor. (Član 12v)

Inspekcijski organ, odnosno pravno lice iz člana 2 stav 2 ovog zakona vrši inspekcijski nadzor u skladu sa godišnjim planom rada, koji donosi starješina inspekcijskog organa, odnosno odgovorno lice u pravnom licu.

Godišnji plan rada priprema se na osnovu praćenja stanja i procjene rizika iz čl. 12b i 12v ovog zakona. Godišnji plan rada donosi se do kraja tekuće kalendarske godine za narednu godinu i objavljuje se na internet stranici inspekcijskog organa, odnosno pravnog lica iz člana 2 stav 2 ovog zakona.

Godišnji plan rada sadrži, naročito, pregled subjekata nadzora, oblasti nadzora, vremenski period nadzora, kao i druge podatke od značaja za planiranje i vršenje inspekcijskog nadzora.

Inspekcijski organ, odnosno pravno lice iz člana 2 stav 2 ovog zakona dužno je da sprovodi godišnji plan rada, osim u slučaju postojanja naročito opravdanih izuzetnih okolnosti zbog kojih sprovođenje godišnjeg plana rada nije moguće. (Član 12g)

Za potrebe planiranja inspekcijskog nadzora inspekcijski organ, odnosno pravno lice iz člana 2 stav 2 ovog zakona sačinjava kontrolnu listu za oblast inspekcijskog nadzora za koju je nadležan, a koju objavljuje na svojoj internet stranici.

Kontrolna lista sadrži spisak prioritetnih pitanja, koja se odnose na provjere i preduzimanje drugih radnji u oblasti inspekcijskog nadzora, određenih prema težini mogućih štetnih posljedica u određenoj oblasti, srazmjerno procjeni rizika, kao i predmet i obim provjere.

Inspekcijski organ, odnosno pravno lice iz člana 2 stav 2 ovog zakona obavezno je da sadržinu kontrolne liste redovno usklađuje sa promjenama u propisima u oblasti za koju je nadležno, kao i da je preispituje jednom godišnje, a po potrebi u toku godine i, ako je to potrebno, mijenja i dopunjava.

Inspekcijski organ, odnosno pravno lice iz člana 2 stav 2 ovog zakona može da dostavi kontrolnu listu subjektu nadzora i zatraži od njega da sačini i dostavi izveštaj o samoprovjeri ispunjenosti zahtjeva iz kontrolne liste.

Uz izveštaj iz stava 4 ovog člana, subjekat nadzora dostavlja i odgovarajuću dokumentaciju kojom se dokazuju tvrdnje iz izveštaja. (Član 12d)

21. Pravilnik o kućnom redu u upravi za izvršenje krivičnih sankcija (Sl. List CG 36/15 i 18/19) Maloljetnici koji izdržavaju kaznu maloljetničkog zatvora i vaspitnu mjeru upućivanje u ustanovu zavodskog tipa i zatvorenice mogu da rade sa ostalim zatvorenicima, po odobrenju lica koje rukovodi zatvorom, pod nadzorom službenika obezbjeđenja. (Član 44)

Maloljetnik kome je izrečena kazna maloljetničkog zatvora (u daljem tekstu: maloljetnik) smješta se u prostorije odvojene od prostorija u kojima izdržavaju kaznu ostali zatvorenici (u daljem tekstu: odjeljenje za maloljetnike) (Član 105)

Međunarodno pravo

22. Konvencijom o pravima djeteta UN-a utvrđuje se:

„U svim akcijama u vezi s djecom, bez obzira da li ih poduzimaju javne ili privatne društvene dobrotvorne institucije, sudovi, upravne vlasti ili zakonska tijela, najbolji interesi djeteta biće od prvenstvenog značaja. Države-potpisnice uzimaju na sebe da osiguraju djetetu zaštitu i brigu koja je potrebna za njegovu dobrobit, uzimajući u obzir prava i dužnosti njegovih roditelja, zakonskih staratelja ili drugih pojedinaca zakonski odgovornih za njega, i da bi se ovo postiglo, preduzeće sve zakonske i upravne mjere.

Strane ugovornice će obezbjeđiti da se institucije, službe i ustanove odgovorne za brigu ili zaštitu djece prilagode standardima koje su utvrdili nadležni organi, posebno u oblasti sigurnosti, zdravlja, u pogledu broja i podobnosti osoblja, kao i stručnog nadzora. (Član 3)

Strane ugovornice će poštovati odgovornosti, prava i dužnosti roditelja ili, gdje je takav slučaj, članova šire porodice ili zajednice, kako je predviđeno lokalnim običajima, zakonskih staratelja ili drugih osoba zakonski odgovornih za dijete, da bi se omogućilo, na način koji je u skladu sa razvojnim mogućnostima djeteta, odgovarajuće usmjeravanje i savjetovanje u ostvarivanju prava priznatih ovom Konvencijom. (čl. 5)

Strane ugovornice priznaju pravo svakom djetetu za koje se tvrdi, koje je optuženo ili za koje je utvrđeno da je prekršilo krivični zakon, na postupak usklađen sa unapređivanjem djetetovog osjećaja dostojanstva i vrijednosti,

koji njega/nju podstiče na poštovanje ljudskih prava i osnovnih sloboda drugih i koji uzima u obzir uzrast djeteta i činjenicu da je poželjno zalagati se za njegovu/njenu reintegraciju i preuzimanje konstruktivne uloge u društvu

....

Strane ugovornice će nastojati da podstiču stvaranje zakona, postupaka, organa i ustanova koji se izričito odnose na djecu i bave djecom za koju se tvrdi, koja su optužena ili za koju je utvrđeno da su prekršila krivični zakon, a posebno: (a) – utvrđivanje najniže starosne granice ispod koje djeca ne mogu biti smatrana sposobnom za kršenje krivičnog zakona; (b) – donošenje mjera, kadgod je moguće i poželjno, za postupanje sa takvom djecom, bez pribjegavanja sudskom postupku, s tim da budu u potpunosti poštovana ljudska prava i zakonska zaštita.

Biće stavljen na raspolaganje širok spektar mjera, kao što su **briga, usmeravanje, nadzor; pravna pomoć; uslovno kažnjavanje; prihvati; obrazovanje i programi stručne obuke i druge alternative institucionalnoj brizi kako bi se obezbjedilo da se s djecom postupa na način koji odgovara njihovoj dobrobiti i koji je srazmeran kako okolnostima tako i učinjenom djelu.** (iz čl. 40)

23. Zakonom o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore („Službeni list CG” br. 42/11 i 32/14) propisano je:

Nakon završetka ispitivanja povrede ljudskih prava i sloboda Zaštitnik/ca daje mišljenje o tome da li je, na koji način i u kojoj mjeri došlo do povrede ljudskih prava i sloboda. Kad Zaštitnik/ca utvrdi da je došlo do povrede ljudskih prava i sloboda, mišljenje sadrži i preporuku o tome šta treba preduzeti da bi se povreda otklonila, kao i rok za njeno otklanjanje. (Član 41)

V ZAKLJUČNA OCJENA ZAŠTITNIKA

24. Na osnovu sprovedenog ispitnog postupka i utvrđenih činjenica, kao i novih okolnosti utvrđenih tokom postupanja po pritužbi braniteljke po službenoj dužnosti i neposrednim obilaskom maloljetnika u UIKS-u, Zaštitnik je u konkretnom predmetu utvrdio da je maloljetniku XX povrijeđeno pravo na adekvatnu porodično-pravnu zaštitu, kao i pravo na adekvatnu i specijalizovanu zdravstvenu zaštitu u oblasti mentalnog zdravlja, prilagođenu njegovom uzrastu i potrebama. Povreda ovih prava ogleda se u nedovoljno jasno formalizovanom postupanju u vezi sa pribavljanjem saglasnosti organa starateljstva za smještaj u psihijatrijsku ustanovu, nedovoljnoj koordinaciji između nadležnih organa, ali i u nedostatku adekvatnog i kontinuiranog pristupa zaštiti njegovog mentalnog zdravlja, naročito imajući u vidu ponovljene pokušaje suicida, samopovređivanje i aktuelno stanje u kojem se nalazi tokom izdržavanja mjere lišenja slobode.

27. U konkretnom slučaju riječ je o maloljetnom licu bez roditeljskog staranja, koje se od ranog djetinjstva nalazi u sistemu socijalne i dječje zaštite, koje je bilo smještanu u različite oblike institucionalne i alternativne porodične brige, te koje ispoljava kompleksne probleme u ponašanju, uključujući sklonost bjekstvima, izvršenju krivičnih djela, konzumiranju psihoaktivnih supstanci, kao i ozbiljne i kontinuirane rizike po sopstveno zdravlje i život kroz ponovljene pokušaje suicida i samopovređivanje.

Dodatno, u toku ovog postupka utvrđeno je da je maloljetnik u više navrata bio lišen slobode, da je tokom boravka u zatvoru i drugim ustanovama pokušavao suicid, te da je po tom osnovu više puta hospitalizovan u psihijatrijskim ustanovama. Takođe je utvrđeno da se maloljetnik trenutno nalazi u pritvoru u UIKS-u, gdje boravi u uslovima koji, prema njegovim navodima i navodima njegove braniteljke, nijesu u potpunosti prilagođeni njegovim potrebama, uključujući nedostatak adekvatne odjeće, higijenskih potrepština i jasnog plana daljeg postupanja nakon izlaska iz ustanove, koji je prema dostupnim informacijama očekivan u aprilu 2026. godine.

28. Postupak pred Zaštitnikom dodatno je intenziviran nakon obraćanja braniteljke po službenoj dužnosti, koja je ukazala na moguće nasilje nad maloljetnikom, njegove pokušaje suicida, samopovređivanje, kao i loše uslove boravka i izostanak adekvatne brige od strane organa starateljstva. Imajući u vidu ozbiljnost ovih navoda, izvršen je neposredan obilazak maloljetnika u UIKS-u, tokom kojeg je potvrđeno postojanje izraženih psihičkih poteškoća, terapije, suicidalnih misli, kao i tragova ranijeg samopovređivanja, što

dodatno ukazuje na visok stepen njegove ranjivosti i potrebu za hitnim, koordinisanim i stručnim postupanjem svih nadležnih službi.

U takvim okolnostima, obaveza svih nadležnih organa – a naročito organa starateljstva, pravosudnih i zdravstvenih institucija – jeste da postupaju sa naročitom pažnjom, u skladu sa načelom najboljeg interesa djeteta, koje mora biti primarno u svim postupcima koji se tiču maloljetnika, shodno članu 3 Konvencije o pravima djeteta i važećem nacionalnom zakonodavstvu.

29. Iako je u dopunskom izjašnjenju pojašnjeno da je maloljetniku postavljena privremena starateljka iz reda zaposlenih u Službi za djecu i mlade, te da je ista bila upoznata sa činjenicom njegovog smještaja u psihijatrijsku ustanovu, kao i da je komunikacija sa zdravstvenom ustanovom ostvarena putem elektronske pošte, Zaštitnik zapaža da u spisima predmeta nije evidentirana formalna, jasna i nedvosmislena saglasnost organa starateljstva za takav smještaj.

30. Naime, činjenica da je komunikacija između nadležnih subjekata ostvarena putem mejla, bez odgovarajuće formalizacije i preciznog evidentiranja saglasnosti, ukazuje na nedostatak jasno uređenog i dokumentovanog postupanja, što može dovesti u pitanje pravnu sigurnost i potpunu zaštitu prava maloljetnika. Ovo posebno imajući u vidu da se radi o maloljetnom licu bez roditeljskog staranja, kod kojeg je obaveza organa starateljstva pojačana i podrazumijeva aktivno, jasno i dokumentovano učešće u svim odlukama koje se tiču njegovog smještaja i liječenja.

31. Navedeni nedostaci u koordinaciji dodatno dolaze do izražaja u kontekstu aktuelnog boravka maloljetnika u pritvoru, gdje je, uprkos njegovom složenom psihičkom stanju i ranijim pokušajima suicida, izostalo jasno i pravovremeno planiranje njegovog tretmana, podrške i resocijalizacije, kao i kontinuirano praćenje njegovog stanja od strane organa starateljstva. U situaciji kada je riječ o maloljetnom licu bez roditeljskog staranja koje je lišeno slobode, obaveza organa starateljstva je pojačana i podrazumijeva kontinuirano i neposredno praćenje njegovog statusa, mjesta boravka, zdravstvenog stanja i ostvarivanja svih prava.

32. Zapaža se da je Inspekcija socijalne i dječje zaštite, utvrdila da mal. X jedan duži period - deset mjeseci, nije imao staraoca, imajući u vidu da je starateljki koja mu je postavljena prestao radni odnos u januaru 2025. godine, a novi staralac je postavljen tek krajem oktobra 2025. godine. Takođe da je u određenom periodu maloljetnik bio bez starateljske zaštite konstatovala je i komisija Ministarstva socijalnog staranja brige o porodici i demografiju koja je izvršila sveobuhvatni nadzor nad stručnim radom organa starateljstva. Dijete bez roditeljske brige, koje je već bilo u riziku zbog ponašanja i mentalnog zdravlja, neadekvatnom zaštitom dovedeno je u položaj neizvjesnosti i pravne nesigurnosti.

Ostaje neispitana eventualna odgovornost u postupanju Centra za socijalni rad zbog prospusta koji su nastali zbog nepostavljanja staratelja maloljetnom licu u dužem periodu. Zaštitnika zabrinjava činjenica da je inspekcija socijalne i dječje zaštite koja je konstatovala gorepomenutu okolnost (nedostatak staraoca djetetu) u izjašnjenju Zaštitniku naznačila da je starateljstvo oblik zaštite koji je propisan Porodičnim zakonom, te da odjeljenje za inspekciju socijalne i dječje zaštite nema nadležnost za vršenje nadzora u tom dijelu. Smatramo, kako su centru za socijalni rad kao organu starateljstva, neke od osnovnih nadležnosti upravo date odredbama Porodičnog zakona, da je potrebno i da se u dijelu nadzora nad tim odredbama jasno utvrdi i nadležnost nad primjenama tog zakona. Naročito što u samom tekstu zakona nije naznačen organ koji vrši nadzor. Svakako da je polje primjene ovog zakona široko i da se njegove odredbe odnose na više relevantnih organa koji imaju svoj djelokrug praćenja primjene (organ starateljstva, ministarstvo nadležno za poslove socijalnog staranja, sud, tužilaštvo). Stoga, po mišljenju Zaštitnika, potrebno je definisati u čijoj je nadležnosti postupanje u dijelu nepoštovanja odredbi Porodičnog zakona koje se odnose na dijete i njegovu zaštitu, kako bi se djelovalo pravovremeno.

33. Posebno zabrinjava činjenica da je maloljetnik u više navrata pokušao suicid, kako tokom boravka u ustanovama zatvorenog tipa, tako i tokom smještaja u psihijatrijskim ustanovama, ali i da i dalje ispoljava

suicidne misli i psihičke poteškoće, što je neposredno saopštio tokom razgovora sa predstavnicima Zaštitnika prilikom obilaska u UIKS-u. Ove okolnosti ukazuju na postojanje ozbiljnih i kontinuiranih problema mentalnog zdravlja, koji zahtijevaju sistemski, koordinisan i specijalizovan pristup, uz stalni nadzor stručnih lica i multidisciplinarni rad. Istovremeno, zdravstvene ustanove su bile dužne da, prije ili bez odlaganja po prijemu maloljetnika, obezbijede komunikaciju sa starateljem i pribave njegovu saglasnost za smještaj i liječenje, osim u hitnim situacijama, o čemu mora postojati odgovarajuća medicinska i pravna dokumentacija, što u konkretnom slučaju nije u potpunosti obezbijeđeno u formalnom smislu.

34. Zaštitnik podsjeća da djeca sa problemima mentalnog zdravlja imaju pravo na adekvatnu, pravovremenu i specijalizovanu zdravstvenu zaštitu, prilagođenu njihovom uzrastu i razvojnim potrebama. U konkretnom slučaju, dodatno zabrinjava činjenica da maloljetnik, i pored višestrukih hospitalizacija i izraženih psihičkih poteškoća, nema jasno definisan i kontinuiran plan liječenja i podrške, niti plan daljeg postupanja nakon izlaska iz pritvora, što može dovesti do daljeg pogoršanja njegovog stanja i ponavljanja rizičnih obrazaca ponašanja. Smještaj maloljetnika u ustanove koje primarno pružaju usluge odraslim licima, bez postojanja specijalizovanih kapaciteta za djecu i adolescente, ne može se smatrati optimalnim rješenjem sa stanovišta najboljeg interesa djeteta.

35. Zaštitnik cijeni da su Centar za socijalni rad i druge institucije preduzimali određene aktivnosti u okviru svojih nadležnosti (posjete, komunikacija sa ustanovom, obezbjeđivanje osnovnih potreba), ali ukazuje da u slučajevima ovakve složenosti nije dovoljno formalno postupanje, već je neophodan proaktivan, planski i individualizovan pristup, zasnovan na detaljnoj procjeni rizika i potreba maloljetnika, uz jasno definisanu odgovornost staratelja i kontinuirano praćenje efekata preduzetih mjera.

36. Stoga je neophodan je proaktivan, planski i individualizovan pristup, (uz međusobnu saradnju i komunikaciju relevantnih organa/ustanova) zasnovan na detaljnoj procjeni rizika i potreba maloljetnika, uz jasno definisanu odgovornost staratelja, kontinuirano praćenje njegovog stanja, kao i blagovremeno planiranje njegovog daljeg zbrinjavanja, liječenja i resocijalizacije po izlasku iz ustanove, kako bi se obezbijedila puna zaštita njegovih prava i spriječile dalje štetne posljedice po njegovo zdravlje i razvoj.

Imajući u vidu sve navedeno, a u cilju pune zaštite prava i najboljeg interesa djeteta, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore daje sljedeće

P R E P O R U K E

Ministarstvu socijalnog staranja brige o porodici i demografiju:

- da u saradnji sa relevantnim organima definiše jasne nadležnosti inspekcijских organa u odnosu na primjene odredaba Porodičnog zakona koje se odnose na centar za socijalni rad kao organ starateljstva.

JU Centru za socijalni rad Podgorica

- Da obezbijedi kontinuirano praćenje zdravstvenog i psihičkog stanja maloljetnika X X, uz izradu i redovno ažuriranje individualnog plana zaštite i podrške, u saradnji sa zdravstvenim ustanovama, obrazovnim institucijama i drugim relevantnim subjektima;

- Da u buduće, dijetetu koje je bez roditeljskog staranja obezbjedi starateljsku zaštitu shodno Porodičnom zakonu (čl 178-180)

Ministarstvu zdravlja Crne Gore:

- Da, u saradnji sa drugim nadležnim organima, preduzme hitne aktivnosti na unapređenju sistema dječje i adolescentne psihijatrije, uključujući uspostavljanje ili organizovanje posebne, adekvatno opremljene i kadrovski osposobljene psihijatrijske ustanove ili odjeljenja za djecu i adolescente, kako bi se obezbjedila specijalizovana zdravstvena zaštita prilagođena njihovom uzrastu i potrebama.
- Da obezbjedi da se maloljetna lica sa ozbiljnim problemima mentalnog zdravlja ne smještaju u ustanove namijenjene odraslim pacijentima, osim izuzetno i privremeno, uz jasno propisan pravni osnov i pojačan nadzor.

Ministarstva i Centar za socijalni rad dužni su da, u roku od 30 dana od dana prijema ovog mišljenja, dostave Zaštitniku izvještaj o preduzetim i planiranim aktivnostima radi realizacije datih preporuka.

ZAMJENICA ZAŠTITNIKA
LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA
CRNE GORE
Snežana Mijušković

D-na:

- podnositeljki pritužbe, adv XX
- JU Centru za socijalni rad za Glavni grad Podgorica,
IV Proleterske br. 16
- Ministarstvo zdravlja
- Ministarstvu socijalnog staranja brige o porodici i demografiju
- -a/a